

VÝUKA NEROVNOSTÍ V BAKALÁŘSKÝCH STUDIJNÍCH PROGRAMECH SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY

TEACHING INEQUALITY IN SOCIAL PEDAGOGY BACHELOR STUDY PROGRAMS

Bohdana Richterová¹, Hana Kubíčková¹

¹ Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita, Ostrava

Abstrakt

Sociální pedagogika v ČR je neregulovanou profesí. Užší vymezení sociální pedagogiky se zaměřuje ohrožené skupiny sociálním vyloučením nebo již skupiny vyloučené. Cílem příspěvku je představit, jak garanti nahlíží na koncept a výuku nerovností ve svých bakalářských studijních programech sociální pedagogiky. Výstupy z tematické analýzy ukázaly, že téma nerovností se v programech objevuje implicitně s různorodými důrazy. Na základě provedené analýzy byla stanovena doporučení pro inovace ve vzdělávání.

Klíčová slova: sociální pedagogika, výuka nerovností, bakalářský studijní program

Abstract

Social pedagogy in the Czech Republic is an unregulated profession. A narrower definition of social pedagogy focuses on groups at risk of social exclusion or those already excluded. The aim of this paper is to present how the guarantors view the concept and teaching of inequalities in their bachelor social pedagogy programmes. The findings of the thematic analysis showed that the topic of inequalities appears implicitly in the programmes, with different emphases. Based on the analysis, recommendations for educational innovation were identified.

Key words: social pedagogy, teaching inequality, bachelor study programme

1 ÚVOD

Nerovnost lze chápat jako sociokulturní uspořádání, ve kterém má jedinec redukovány možnosti fungovat jako lidská bytost (Therborn, 2013). V České republice chybí systematický a ucelený přístup ke vzdělávání sociálních pedagogů v tématu nerovností. Vzdělávání v oblasti nerovností tak spočívá spíše na kreativité jednotlivých akademiků.

2 TEORIE

Sociální pedagogiku chápeme jako teoretickou i praktickou disciplínu, v níž by uvažování i jednání mělo vycházet z hodnot jako jsou lidská důstojnost, rovnost a spravedlnost (Ryynänen & Nivala, 2018). Podstatu oboru je možné spatřovat v hledání nových koncepčních rámců vedoucí k porozumění sociálních problémů jako formy nerovnosti. Na základě zmíněných rámců lze navrhovat sociálně pedagogické nástroje k prevenci a zmírnění tohoto fenoménu nejen na poli praxe, ale rovněž při tvorbě teoretických východisek a v rámci profesní přípravy (srov. Hämäläinen, 2015, Janer & Úcar, 2019).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Kvalitativní analýza hledala odpověď na otázku, jak garanti nahlíží na koncept a výuku nerovností ve svých bakalářských studijních programech sociální pedagogiky. Metodou sběru dat byly polostrukturované rozhovory s osmi garanty (z devíti bakalářských studijních programů), které jsou realizovány v ČR. Pět rozhovorů proběhlo online, jeden osobně a dva v písemně. Délka rozhovoru byla 0,5 až 1,5 hodiny. Data z rozhovorů byla analyzována pomocí tematické analýzy dle Brauna a Clarka (2006) využívající konstruktivistické principy práce s daty. Data byla podrobena otevřenému kódování a následně seskupena do konkrétních témat.

4 VÝSLEDKY

Téma nerovnosti je ve studijním programu sociální pedagogika vnímáno jejich garanty jako zásadní. Tento koncept se průřezově objevuje ve většině předmětů studijního programu. Jde však o téma, které je v názvech i sylabech

předmětů zastoupeno spíše implicitně a je nahrazováno termíny jako odlišnost, diskriminace, ohrožení a znevýhodnění nebo exkluze. Silnou stránkou v otázkách výuky nerovností se jeví orientace programů na osobnostní a sociální rozvoj studentů a sebezkušenostní formy učení. Z analýzy vyplývá, že sociální pedagogika je obor, který je orientován na to „co hýbe společnost“, znamená to, že cíle i obsah studia reagují a mění se v závislosti na aktuálním vývoji, problémech ale i trendech.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Sociální pedagogika je napříč evropskými státy dlouhodobě vnímána ve své teoretické i praktické rovině jako různorodá a koncepčně nejednotná. Tento fakt se přirozeně promítá i do přístupů k nerovnostem (srov. Kornbeck & Jensen, 2009; Hämäläinen, 2015). Na druhé straně je však nutné konstatovat, že právě otázky řešení sociálních nerovností prostřednictvím výchovných strategií je významným pojítkem jednotlivých pojetí sociální pedagogiky (srov. Ryyänen & Nivala, 2018; Janer & Úcar, 2019; Lorenzová & Komárková, 2019). Důležitým nástrojem systematizace vzdělávání v oblasti nerovností se jeví vzájemná participace vyučujících s ohledem na propojování zkušeností.

PODĚKOVÁNÍ

Naše poděkování patří především garantům studijních programů sociální pedagogiky, kteří byli ochotni s námi sdílet nejen reálnou podobu svých studijních plánů, ale také vlastní vize, přání a obavy. Díky rozhovorům jsme měly příležitost si uvědomit, že rovnost je jednou z nejvyšších hodnot sociálního pedagoga, jehož úlohou je otvírat lidem oči a přinášet rovnováhu do polarizovaných oblastí.

6 LITERATURA

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Hämäläinen, J. (2015). Defining social pedagogy: Historical, theoretical and practical considerations. *British Journal of Social Work*, 45(3), 1022–1038.

- Janer, A., & Úcar, X. (2019). An international comparison: Social pedagogy training. *Journal of Social Work*, 19(2) 253–275
- Kornbeck, J., & Rosendal Jensen, N. (Eds.) (2009). *The Diversity of Social Pedagogy in Europe*. Europäischer Hochschulverlag.
- Lorenzová, J., & Komárková, T. (2019). Sociální pedagogika: pojetí oboru a profese u studentů a sociálních pedagogů v České republice. *Orbis scholae* 13(1), 87–106
- Ryynänen, S., & Nivala, E. (2019). Inequality as a social pedagogical question. *International Journal of Social Pedagogy*, 7(1), 8. <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2019.v7.1.008>